Тема 7. Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст.

У кінці XVI ст. польська шляхта посилила соціальне і національне гноблення українського народу. Селянство, міщани, а також козацтво відповіли на ворожі дії загарбників масовими виступами у формі збройних повстань.

Козацькі повстання 90-х років XVI ст.

Причини повстань:

- ✓ Постійні обмеження реєстру, несвоєчасна видача платні, порушення майнових прав реєстровців
- Утиски нереєстровців
- ✓ Прийняття 1590 р. ухвали польським сеймом, за якою король отримував право роздавати шляхті і магнатам «українські пустки» за Білою Церквою (землі козаків)
- ✓ Поширення фільваркової системи господарювання
- Узаконення 1588 р. Литовським статутом кріпосного права зумовило масові втечі населення на Запоріжжя

Дата	Події	Наслідки
1591 –	Київщину, Брацлавщину,	Масове покозачення
1593 pp.	Волинь та Поділля охопило	селян і міщан,
11	повстання Криштофа	запровадження
	Косинського, гетьмана	козацького ладу,
	реєстрового козацтва.	збагатило досвід
	Повстанці зазнали поразки в	визвольної боротьби
	бою під містечком П'ятка.	
	Косинський загинув в бою за	
	Черкаси.	
1595 –	На Брацлавщині почалось	Козацтво очолило
1596 pp.	повстання на чолі з Северином	визвольний рух в
11	Наливайко. Підтримали	Україні, перетворилося
	запорожці на чолі з Г.Лободою.	на велику суспільну
	Вирішальний бій в урочищі	силу. Вперше висунуто
	Солониці під Лубнами.	ідею створення окремої
		території, де проживали
		б лише козаки

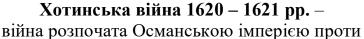
Перша половина XVII ст. – доба героїчних морських походів козаків на Туреччину та Кримське ханство.

Дата	Подія
1600 p.	Перший великій похід до турецьких володінь. Напали на
	порт Варна, здобули 10 тис. турецьких галер, визволили
	полонених, взяли здобич 180 тис. золотих
1606 p.	Напад на три найміцніші турецькі фортеці – Акерман,
	Кілія, Варна. Султан наказав перетнути Дніпро залізним
	ланцюгом.
1608 p.	Запорожці здобули Перекоп
1614 p.	Флотилія козацьких чайок перетнула Чорне море, здобули
	Трапезунд та Синоп
1615 p.	80 чайок вчинили напад на околиці Стамбула
1616 p.	Козаки під проводом П.Сагайдачного розбили турецький
_	флот під Очаковом та здобули Кафу

Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний (1570-1622)

- •Освіту здобував у школі Львівського братства та Острозькій академії.
- •До козацького товариства долучився наприкінці 1590-х рр.
- •В 1606 р. був уперше обраний на гетьманування.
- •У 1618 р. гетьман Сагайдачний із усім Військом Запорозьким вступив до «Ліги християнської міліції» міжнародного союзу, для боротьби з османською загрозою.
- •Брав участь у походах на Молдову, Москву, Османську імперію та Кримське ханство
- •1618 р. похід козаків під проводом П. Конашевича-Сагайдачного на Москву.Внаслідок укладено перемірся, Польща отримала Смоленщину та Чернігово-Сіверщину.
- •Відбулося остаточне організаційне оформлення Війська Запорозького.
- •Разом з усім козацьким військом записався до Київського Богоявленського братства

Речи Посполитої.

5-7 червня 1621 р. в урочищі Суха Діброва на Черкащині відбулась спільна рада реєстрового та нереєстрового козацтва, на якій було ухвалено рішення про виступ на боці Польщі

Козацькі вимиги до польського уряду: визнання прав козацтва, розширення реєстру, дотримання релігійної рівноправності, підтримка відновленої Київської православної митрополії.

За п'ять тижнів козаки під керівництвом П. Сагайдачного відбили дев'ять штурмів, здійснили кілька нічних атак. Туреччина зазнала поразку. Між Річчю Посполитою та Туреччиною укладено мирний договір.

В результаті: розвіяно міф по непереможність турецької армії; зупинено просування турецької експансії в Європу; спалах визвольної боротьби проти турецького поневолення; українські козаки здобули визнання в Європі.

На початку 20-х рр. XVII ст. загострилися стосунки між козацтвом та польським урядом. Польські магнати намагалися задушити Запорозьку державу. Як наслідок — нові селянсько-козацькі війни

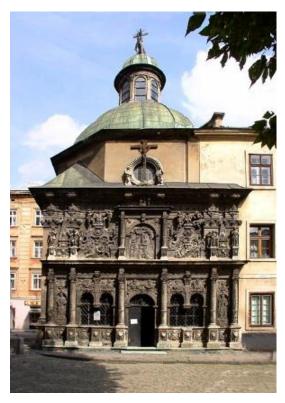
Козацькі повстання 20 – 30-х років XVII ст.

Передумови повстань				
Порушення	Рішення	Зіткнення	Відмова польського	
козаками	польської влади	інтересів козаків з	короля ліквідувати унію,	
умов	зменшити реєстр	польськими	вільно найматися на	
Хотинського	із 40 до 3 тис.	землевласниками	службу до інших	
миру:	Відмова	за володіння	монархів, заборонити	
поновлення	збільшити і	південноукраїнсь	розміщення польських	
морських	вчасно	кими землями	військ на території	
походів	виплачувати		Київського воєводства	
	платню			

Дата	Подія	Наслідки
1625 p.	Похід 30-тисячного війська	Укладено компромісну
	гетьмана Конецпольського на	<i>Куруківську угоду:</i> реєстр 6
	Подніпров'я. Козацьке військо на	тис., регулярна платня, шість
	чолі з <i>Марком Жмайлом</i> вдало	полків. Козаків
	відбивалося	зобов'язували не втручатися
		в релігійні справи,
		відмовитись від морських
		походів, не підтримувати
		зносин з іншими державами.
1630 p.	Обрання гетьманом Тараса	_
	Федоровича (Трясило). Похід на	підтверджувала умови
	Черкаси та Корсунь. «Тарасова ніч»	Куруківської (реєстр до 8
	- перемога козаків під	тис.)
1 5 5 5	Переяславом.	
1635 p.	Сейм Речі Посполитої затвердив	Прихильники союзу з
	постанову «Про припинення	Польщею схопили й видали
	козацької сваволі». Будівництво	Сулиму владі. Гетьмана та
	фортеці Кодак. Запорожці на чолі з	трьох його сподвижників
	гетьманом <i>І.Сулимою</i> захопили та	страчено
1/25	частково зруйнували фортецю.	G × 0 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
1637-	Польський уряд вирішив	Сейм ухвалив «Ординацію
1638 pp.	переглянути реєстр і вилучити з	Війська Запорозького
	нього всіх неблагонадійних. Це стало приводом до нового	<i>реєстрового»:</i> скасовано виборність старшин і
	повстання, яке очолив реєстровий	козацький суд, реєстр – 6
	полковник Павло Павлюк (Бут). У	тисяч, з польської шляхти
	битві під Кумейками повстанці	призначався комісар і
	зазнали поразки.	полковники, селитися тільки
	1638 р. – нова хвиля повстання під	в трьох прикордонних
	керівництвом Я.	староствах.
	Острянина,Д.Гуні. Поразка під	_
	Говтвою.	

«Золотий спокій» - період з осені 1638 до весни 1648 року:

- ➤ Жорстка політика польської влади запобігала вибуху нового козацького повстання.
- > Сприяла зовнішньополітична кон'юнктура.
- Козаки цілими ватагами переходили на Слобожанщину, забезпечуючи ефективну оборону кордонів Російської держави й одночасно послабляючи напругу на Наддніпрянщині.
- > Стабілізація міжконфесійних взаємин у державі.

Ансамбль Кафедрального костелу у Львові; каплиця Боїмів. 1609-1615

Портрет князя Криштофа Збаразького. Після 1622р.

Замок у Підгірцях (Львівська обл.) 1635- 1640 рр

Іллінська церква в Суботові. 1653.

Портрет Петра Конашевича-Сагайдачного з книги "Вірші" на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного". 1622.